

DÉLVIDÉKI SZEMLE

1942 NOVEMBER

I. ÉVF. 11. SZÁM

Gróf Klebelsberg Kuno*)

MEGHATOTTAN állok ma itt, azon a helyen, ahol Magyarország egyik legnagyobb államféfia és kultúrpolitikusa, gróf Klebelsberg Kuno talán legkiválóbb és legjelentősebb kultúrprogrammját valósította meg. Szeged városa, amelynek hívó szavára a hontalanná vált kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetem annak idején ide költözött és a Horthy Miklós-Tudományegyetem, amely a kolozsvári székhelyére visszaköltözött Ferenc József-Tudományegyetemtől épen a gróf Klebelsberg Kuno által, itt Szegeden, hatalmas energiával emelt egyetemi épületeket és intézeteket átvette, sohasem felejtheti el annak a férfinak a nevét, aki minden gondolatával, minden tetteivel nemzetéért küzdött és áldozott. Itt, ebben a városban, akármerre is tekintünk, minden Klebelsberg grófra emlékeztet. És figyelmeztet arra, hogy az országban még súlyos feladatok várnak ránk és hogy mindenhol lehet a nemzet érdekében nagyot, szépet, maradandót alkotni, ha akarunk és bízunk is abban, amit megvalósítani kívánunk. Klebelsberg gróf megmutatta, tettekkel mutatta meg, hogyan kell önfeláldozóan munkálkodni, hogyan lehet megvalósítani nagy eszméket, nagy gondolatokat. Itt a követendő példa! Szeged városának a története örök időkre összeforrott Klebelsberg Kuno gróf nevével. Hogy mennyire összeforrott ezzel a várossal, a nagy magyar Alfölddel és sajátosan magyar szellemisségével, bizonyítja az is, hogy hamvai itt pihennek, ebben a városban és annak a templomnak a falai között, amelynek minden tégláján Klebelsberg gróf állandóan izzó lelkének lehellete érzik. Ide kíváncszott életében és ide tért meg halálában. Érezzük mindnyájan, hogy ő itt van igazán itthon.

Tíz éve hagyott itt bennünket a magyar kultúrpolitikának ez az egyik legnagyobb egyénisége. Mi, akik oly szerencsések voltunk, hogy vele együtt dolgozhattunk és tőle tanulhattunk, — mi akik figyelemmel kísérhettük ragyogó pályájának minden állomását s élvezhettük sajtóságon gazdag egyéniségének varázsát, — jól em-

* Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter megemlékezése a Horthy Miklós-Tudományegyetem 1942. október 17-én tartott tanévnyitói ünnepélyén.

lékezünk arra a szomorú napra, amikor széjjelröppent a hír azon az őszi estén, hogy Klebelsberg Kuno gróf váratlanul, hirtelen meghalt. Első pillanatban hihetetlennek tartottuk a hírt. Hiszen az, akinek az elmúlását jelentette, a magyar nemzet köztudatában mint eleven valóság, mint elmúlhatatlan és sohase nyugvó hatóerő élt és él még most is. Az élet és halál törvényei előtt azonban kénytelenek vagyunk meghajolni.

Klebelsberg Kuno gróf egyike volt nemzeti történelmünk legérdekesebb és legértékesebb egyéniségeinek. Évtizedeken át az a faktora volt a magyar szellemi életnek, akit a közvélemény mindig számon tartott azzal a várakozással, hogy a napirendre törő problémák tisztázására hivatva van. Ritka fényes és éles elmével áldotta meg a Gondviselés. Tisztán látta a világ folyását és annak rejtelmeiben és szövevényeiben a kiváltságos lelkek és tehetségek biztosságával igazodott el. Ez a nagyszerű képessége roppant műveltségén, széleskörű és sokoldalú tudásán, kiforrott történelemszemléletén és vallásos etikáján alapult. — Ez a fölényes lélek szakadatlanul az élet nagy kérdőjelein tépelődött, de ha megszólt, akkor már a maga igazságaival tisztában volt. Megtántorodni soha, senkise látta. Ő játszott a lélek viharaival, nem azok övele.

Rendületlen szellemének alkotása és tettvégya akkor nyilvánult meg teljes energiával, mikor a nemzet hajója zátonyra került. Az összeomlás szörnyű tragikumra készületlenül talált bennünket és a csüggedés leverő hangulatába sodort. Nem tudtunk szabadulni a lidércnyomástól: minden elveszett.

Klebelsberg Kuno gróf értékét akkor érezhettük igazán a maga megbecsülhetetlen nagyságában és erejében. Rajta a lehangoltságnak, a csüggedésnek nyomát sem lehetett észrevenni. Energikusan emelte föl a kezét és a hit biztató hangján, nyugodtan és meggyőzően ragadta fejébe a magyar kultúra lobogóját. És a nemzet ment utána. Éreztük, tudtuk, hogy a zászlótartót követnünk kell. Hogy biznunk kell a zászlótartó reális erejében.

Izzó magyar lelke, magyar hitet sugárzott széjjel a csüggedt lelkekbe, — az elesett nemzet újra magára talált. A jövő hitét, a remény jogosságát, az élet vágyát Klebelsberg Kuno gróf a maga szuggesztív erejével lelkünkbe tudta ojtani.

Csodálatos munkabírással, önmagát nem kímélve, szakadatlanul dolgozott és alkotott. Amit alkotott, arról a különféleképpen kialakuló gondolkozás és vélemény esetleg még mindég vitatkozhatik, de az kétségen felül áll, hogy az akkori szerencsétlen helyzetben mindent megtett, amire a nemzetnek szüksége volt ahhoz, hogy az élet és a felemelkedés útját megtalálja. És az is kétségtelen, hogy minden, amit tett és alkotott, abból a szent vágyból fakadt, hogy a magyarságot az élet törvényei szerint való alkotó munkához térítse.

Nem tudott belenyugodni a trianoni sorsba. — Minden szívdobbanásával érezte a magyar érték roppant lehetőségeit, érezte, hogy itt a sorsnak mérhetetlen igazságtalanságai készülnek halotti tort ülni a becsület és az igazság felett. Szuggesztív lelkével egyszerre volt jelen mindenütt, ahol veszélyben forgott a magyar sors és a magyar élet. — Soha nem hagyta nyugton az élet színes és

folyton változó sokoldalúsága. Minden érdekelte, minden izgatta, ami a magyar sorssal függött össze.

Mi a lelkünkbe zárjuk ennek a nagy, szép és nemes szellemnek lélekemelő példáját, hogy szövetségünk legyen utunk további folytatásában.

Az idők változását semmiféle erő nem állíthatja meg. Az idők változnak, de sohasem fordulhatnak úgy, hogy nagy és bölcs fiairól a magyar nemzet megfelejtezzék. Klebelsberg Kuno gróf neve és emléke a magyar kultúra életében mindig lobogó fáklya marad; dicső emléke annak, hogy ez a láng világított nekünk akkor is, amikor napunk letűnni látszott és szerencsecsillagaink kialudtak.

Tíz esztendő után újra felidézzük Klebelsberg Kuno gróf emlékét. Érezzük ragyogó lelkének ma is segítő, útmutató erejét. Volt katonái tisztelegnek ma Klebelsberg Kuno gróf, a kultúr-hadvezér előtt. Jelentik, hogy nemes örökségét megőrizték, megvédték és gyarapították. Klebelsberg szellemének őrzői a becsület és tisztesség útjáról soha le nem tértek. A magyar nemzet pedig hű maradt hagyományaihoz, azokhoz, amelyeket Klebelsberg gróf olyan bámulatos erővel és céltudatossággal védett és oltalmazott. Fiaink, akiket ő tanított a betűvetésre, akiknek ezer és ezer hajlékot épített, ma kint az orosz sivatagokon állnak helyt a nemzet becsületéért és védelmezik Európa kultúráját.

Klebelsberg Kuno grófnak éreznie kell, hogy ma is meleg, ragaszkodó szeretetünkkel és hálánkkal vesszük körül fáradhatatlan, nagy és tiszta lelkét, jellemét. Hűségesen megőrizzük s megbecsüljük példaadó emlékét.

A nagy alkotó itt pihen csendesen a szegedi fogadalmi templom hűvös kriptájában. De csak a teste van ott, nagy és nemes lelke az Úristen számolyánál imádkozik oly forrón szeretett nemzete győzelméért és boldogulásáért. Szelleme pedig irányít továbbra is és arra int, hogy a megpróbáltatások és küzdelmek idején ne csüggedjünk, hanem merítsünk erőt, hitet és bizalmat a magyarság dicső multjából és nemzetünk mindig megújuló életerejéből.

SZINYEI MERSE JENŐ